

Jongeren voorbereiden op turbulente tijden, van toekomstdenken naar actie

Steven Vromman

A dark, grainy image of Earth from space, showing a small, pale blue dot against a black background. The image is oriented vertically, with the Earth's surface visible on the right side. The overall appearance is that of a low-resolution satellite or space photograph.

Vrij naar Carl Sagan, Pale Blue Dot, 1994

Jongeren voorbereiden op turbulente tijden, van toekomstdenken naar actie

Steven Vromman

overzicht

- iets over mezelf
- De wereld vandaag en morgen
- Toekomstbestendig leven
- Jongeren en toekomstbestendig leven
- Een hoopvol toekomstbeeld

1960

3 miljard mensen

316 ppmCO₂

2008

Low Impact Man experiment

Goed leven binnen de
grenzen van één planeet

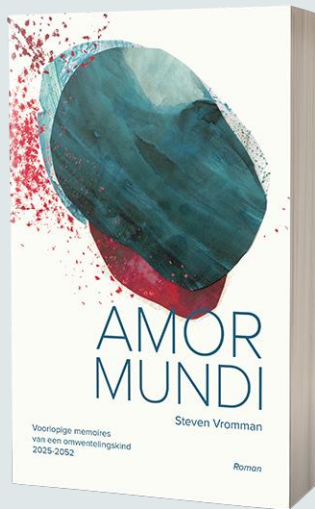
386 CO₂/ppm

2023

8 miljard mensen

419 ppmCO₂

de toestand van de planeet
vandaag...

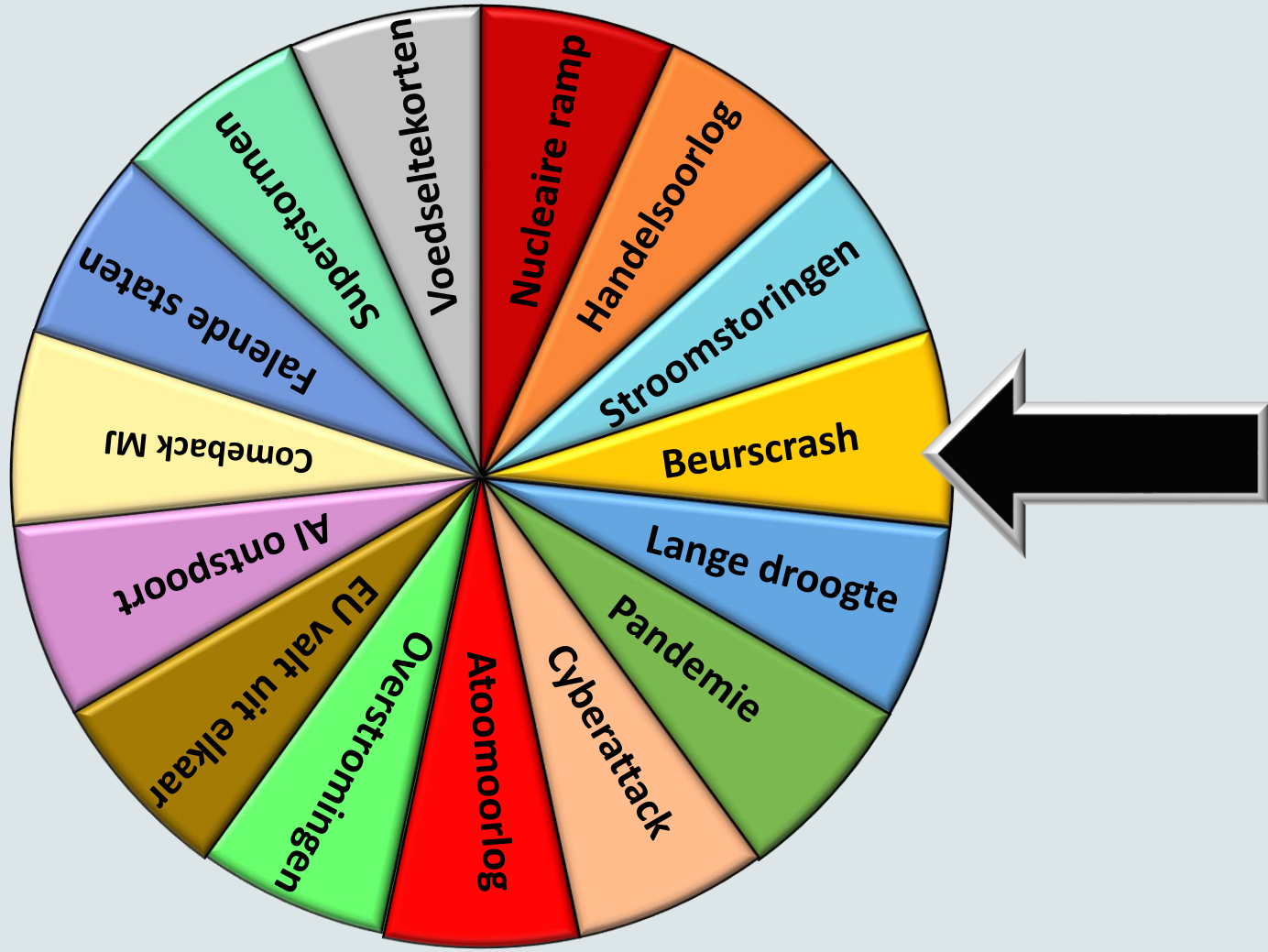

de wereld morgen

HET RAD DER ONFORTUIN

Met welk gevoel kijk je naar de toekomst?

Moodsplainer

Een nieuw soort genuanceerde
realiteitsontkenning: je mag de klimaatcrisis
benoemen *mits* je geen weerstand of andere
negatieve gevoelens oproept.

(Mario Veen)

‘Zelfs als de klimaatcrisis nog heel donker en smerig wordt, kunnen we hier goed uitkomen’

De apocalyps van het klimaat afwenden hoeft beslist niet gezellig te zijn

[Opinie](#) · 11-08-2023 · leestijd 6 minuten · 9644 keer bekeken · bewaren

[Mario Veen](#)

INTERVIEW

Filosofe Lisa Doeland over groene illusies en de voordelen van beperking

‘De apocalyps is al bezig, maar dat opent net mogelijkheden’

TOON LAMBRECHTS · 4 NOVEMBER 2023

Realiteit ogen zien en benoemen

Emoties een plek geven (Actieve Hoop)

For everyone's safety, please:

- Ensure that your mobile phone is switched off at all times
- Do not remove life vest and safety leaflet from the aircraft
- Infant life vest available onboard
- Jangan keluarkan kad ini dan posmat
- 請勿把機上安全指示牌及安全書取出
- 嬰兒救生衣機上備有

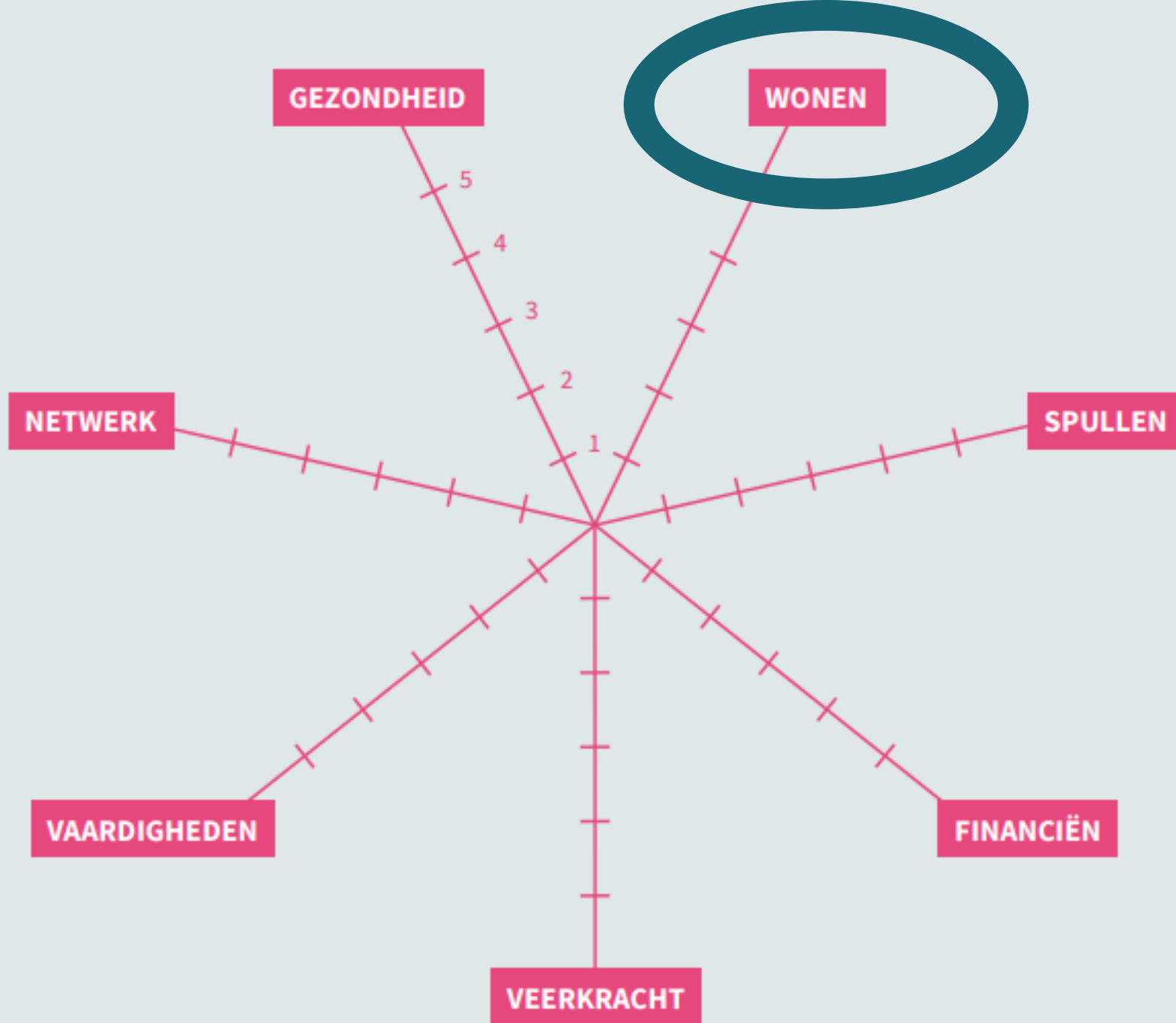

RISICO'S VOOR DE KOMENDE JAREN

Wat vandaag vanzelfsprekend is...	Zou morgen zo kunnen zijn...

toekomstbestendig

Mijn SCHOOL loopt geen risico	1	2	3	4	5
voor overstroming (p.74)					
voor oververhitting (p.80)					
bij zeespiegelstijging					
bij zware stormen (slechte staat dak, vallende bomen, ...)					
bij chemische ongevallen (dus geen Sevesobedrijven of kerncentrales in de buurt) (p.84)					
Mijn SCHOOL	1	2	3	4	5
is goed geïsoleerd					
heeft eigen regenwateropvang (of putwater)					
kan (deels) verwarmd worden, ook als gas of elektriciteit wegvallen					
Gemiddelde score Som van alle scores/8 =					

oefening
maken met
je
instelling?

Ik beschik over volgende vaardigheden (pagina 52)	1	2	3	4	5
praktisch: naaien, tuinieren, timmeren, herstellen, knutselen, programmeren ...					
mentaal: rustig blijven onder stress, verwachtingen kunnen bijstellen, privileges kunnen opgeven, kunnen omgaan met verandering, ...					
sociaal: hulp kunnen bieden, makkelijk contact leggen, gevoelens delen, troosten, je kwetsbaar opstellen, ...					
cultureel: muziek maken, verhalen vertellen, schilderen, dichten, schrijven, filmpjes maken, ...					
medisch: EHBO, reanimatie, kruidengeneeskunde, helende massage, zorgervaring, ...					
spiritueel: meditatie, yoga, bosbaden, mindfulness, ...					
Gemiddelde score van je vaardigheden Som van alle scores/6 =					

overlap met curriculum?

Mijn netwerk (pagina 54)	1	2	3	4	5
ik heb redelijk wat vrienden en kennissen					
ik heb een goede band met mijn burens					
ik heb enkele vrienden die voor mij door het vuur gaan					
ik kan makkelijk contact maken met onbekenden					
ik ben lid van een lokale vereniging, sportclub, buurtcomité					
ik kan een beroep doen op mijn familie					
ik woon in een buurt met veel sociaal contact en burenhulp					
Gemiddelde score voor netwerk Som van alle scores/7 =					

Een aangepaste attitude

- Bewust zijn van privileges
- Sufficiëntie > efficiëntie
- Risicovol laten spelen (aangeleerde hulpeloosheid)
- Zoveel mogelijk natuur-ervaring
- Verbeelding ! (regenerativefutures.eu)
- Minder ego, meer empathie
- Samenwerken, samenwerken, samenwerken

Vluchten, vechten, bevriezen

Welke strategie?

- doemscenario's → angst, apathie
- schuldscenario's → afwijzing
- (te) positieve scenario's → ontkenning
- rationele aanpak → mens is niet rationeel
- kleine stappen scenario's → misleidend

Mijn aanpak

- probleem onder ogen zien, maar ook oplossingen en handelingsperspectief
- wijzen op de extra voordelen (gezondheid, sociaal,...)
- de toekomst ligt niet vast!
- ruimte voor emotie (niet enkel ratio)
- humor, interactie, verhalen

Mensen willen veranderen, maar niet veranderd worden

- nooit beschuldigen, maar aanspreken op kwaliteiten en waarden
- niet alles tegelijk doen (eco-burnout)
- neem tijd voor verandering
- maak gebruik van momentum
- aantrekkelijke toekomstverhalen

Toekomstdenken en systeemdenken

www.toekomstdenken.be

TOEKOMSTDENKEN

lespakket secundair onderwijs

- Hoe bereiden we ons voor op een toekomst die onzeker is?
- Wat is er nodig om samenhang te zien en op lange termijn te denken?
- Veerkracht en het geloof in de impact van het eigen handelen.

Je actieplan voor de toekomst

Je weet nu hoe toekomstbestendig je bent. Volgende stap: welke acties zijn zinvol tijdens deze turbulente tijden? Onderaan kan je ook berekenen hoe groot je verantwoordelijkheid is.

Op basis van de resultaten aan de achterkant kan je aangeven welke domeinen het belangrijkst zijn om aan te werken. Plaats in vakje 1 het domein waarin je de laagste score had, in vakje 7 het domein waarbij je de hoogste score haalde. Zo heb je meteen je prioriteitenlijstje.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

Je kan nu (met het boek bij de hand) kijken in welke acties je zit hebt. (om overlap te vermijden, vul eventueel eerst de win-win-acties hiernaast in) De mogelijke acties kan je zo terugvinden: Gezondheid: pagina 40 en 113 / Financiën: pagina 44 en 100 / Netwerk en lokaal sociaal kapitaal: 47 en 54 / Vaardigheden: pagina 52 / Veerkracht: pagina 67 / Wonen: pagina 48 / Spullen: pagina 122

Dit is wat ik ga doen om toekomstbestendig te worden	wanneer ga ik eraan beginnen?	wie kan ik erbij betrekken?	wat win ik erbij, wat wint de wereld erbij?

Mijn Ikigai (pagina 133). Beschrijf:

waar word je blij en/of gelukkig van?
wat heeft de wereld volgens jou momenteel nodig? (de wereld kan ook je directe omgeving zijn)
waar ben je goed in? wat zijn je grote talenten?
belijk of je voorgaande antwoorden kan linken aan activiteiten die een inkomen opleveren? welke?

Hoe groot is mijn verantwoordelijkheid? Je kan uitvullen hoe groot je verantwoordelijkheid is tijdens dit kantelpunt. Uitgedrukt in (verkeerde) centimeter!

hoeveel vinkjes heb ik? (p.13)	kruis op de lijnaal onderaan 2 centimeter per vinkje aan.
hoeveel planeten gebruik ik? doe de test op: www.mijnverborgenimpact.nl	vermenigvuldig de uitkomst met 5 en voeg dit getal toe aan je meetlat.
bij de hoeveel procent rijkten hoor ik? doe de test op howrichami.givingwhatwecan.org	1-3% = + 10 centimeter 4-5% = + 7 centimeter 6-10% = + 5 centimeter 10-20% = + 2 centimeter
ben je minster, bedrijfsleider, opiniemaker, uitzonderlijk getalenteerd of om een of andere reden schat- of invloedrijk? dan heb je een grotere verantwoordelijkheid!	voeg 15 centimeter toe aan je meetlat, want je hebt meer mogelijkheden om de wereld beter te maken

Niet te missen: de win-win-acties! (pagina 129)

Goed om rampen te voorkomen en je beter te beschermen!	dit doe ik al	dit ga ik doen
hernieuwbare stroom van burgercoöperatie of eigen zonnepanelen		
minder vlees eten, meer plantaardig		
ontharden, vergroenen, verwilderen		
minder en tweedehands spullen kopen		
minder vliegen, vakantie dichtbij		
sparzaam omgaan met energie en water		
fietzen en wandelen in plaats van auto		
spullen recycleren, repareren en delen		
huis zo goed mogelijk isoleren		
kiezen voor een duurzame bank		

Beschrijf hoe je toekomst eruitziet over 10 jaar

mijn leeftijd is
ik ben dan vooral bezig met
ik woon samen met
mijn buurt is
de wereld is
mijn lokaal sociaal kapitaal is
mijn relatie met de natuur is

Hoe groot is mijn verantwoordelijkheid?

Je kan uitvlooien hoe groot je verantwoordelijkheid is tijdens dit kantelpunt. Uitgedrukt in (verkleinde) centimeter!

hoeveel vinkjes heb ik? (p. 13)	kruis op de liniaal onderaan 2 centimeter per vinkje aan.
hoeveel planeten gebruik ik? doe de test op: www.mijnverborgenimpact.nl	vermenigvuldig de uitkomst met 5 en voeg dit getal toe aan je meetlat.
bij de hoeveel procent rijksten hoor ik? doe de test op howrichami.givingwhatwecan.org	1-3 % = + 10 centimeter 4-5 % = + 7 centimeter 6-10 % = + 5 centimeter 10-20 % = + 2 centimeter
ben je minister, bedrijfsleider, opiniemaker, uitzonderlijk getalenteerd of om een of andere reden schat- of invloedrijk? dan heb je een grotere verantwoordelijkheid!	voeg 15 centimeter toe aan je meetlat, want je hebt meer mogelijkheden om de wereld beter te maken

zeer klein

JOUW VERANTWOORDELIJKHEID

zeer groot

Minstens één hoogopgeleide en/of welgestelde ouder

Minstens één in België geboren ouder

Man

Hetero

Wit

Middelbaar onderwijs

Universitair diploma

Bron: Zeven Vinkjes, Joris Luyendijk

Hoe groot is mijn verantwoordelijkheid?

Je kan uitvlooien hoe groot je verantwoordelijkheid is tijdens dit kantelpunt. Uitgedrukt in (verkleinde) centimeter!

hoeveel vinkjes heb ik? (p. 13)	kruis op de liniaal onderaan 2 centimeter per vinkje aan.
hoeveel planeten gebruik ik? doe de test op: www.mijnverborgenimpact.nl	vermenigvuldig de uitkomst met 5 en voeg dit getal toe aan je meetlat.
bij de hoeveel procent rijksten hoor ik? doe de test op howrichami.givingwhatwecan.org	1-3 % = + 10 centimeter 4-5 % = + 7 centimeter 6-10 % = + 5 centimeter 10-20 % = + 2 centimeter
ben je minister, bedrijfsleider, opiniemaker, uitzonderlijk getalenteerd of om een of andere reden schat- of invloedrijk? dan heb je een grotere verantwoordelijkheid!	voeg 15 centimeter toe aan je meetlat, want je hebt meer mogelijkheden om de wereld beter te maken

How Rich Am I?

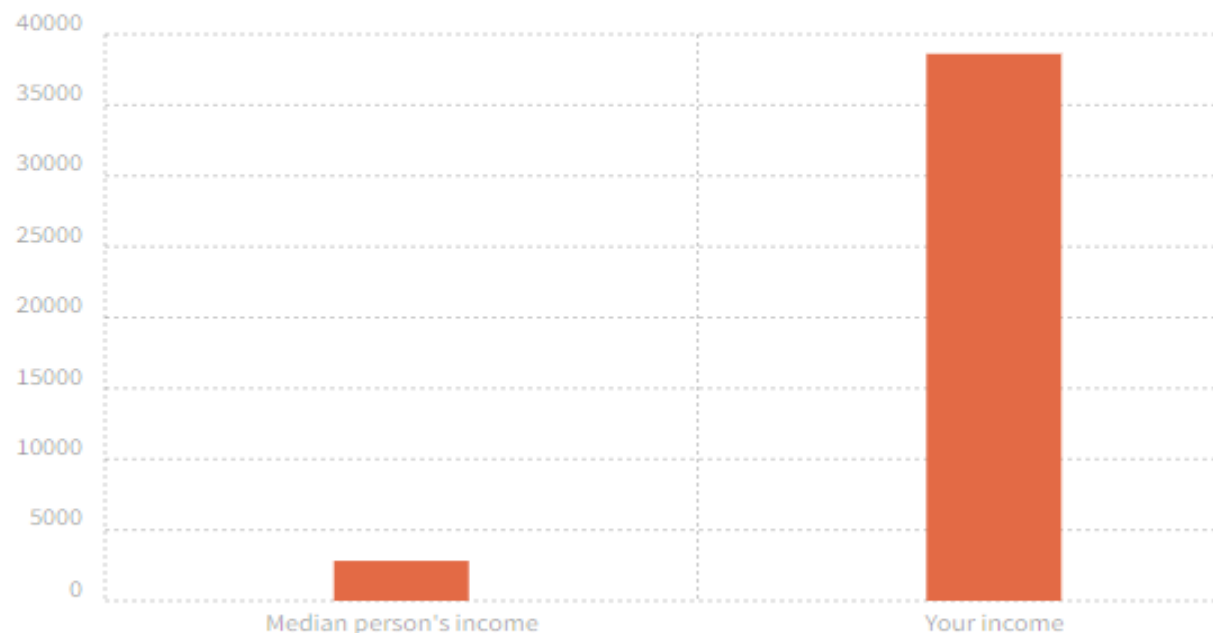
Find out how rich you are compared to the rest of the world – are you on the global rich list?

If you have a household income of €30,000

(in a household of 1 adult)

You are in the richest 2.8% of the global population

Your income is more than 13.7 times the global median

Income shown in household-equivalised international dollars (IS)

Hoe groot is mijn verantwoordelijkheid?

Je kan uitvlooien hoe groot je verantwoordelijkheid is tijdens dit kantelpunt. Uitgedrukt in (verkleinde) centimeter!

hoeveel vinkjes heb ik? (p. 13)	kruis op de liniaal onderaan 2 centimeter per vinkje aan.
hoeveel planeten gebruik ik? doe de test op: www.mijnverborgenimpact.nl	vermenigvuldig de uitkomst met 5 en voeg dit getal toe aan je meetlat.
bij de hoeveel procent rijksten hoor ik? doe de test op howrichami.givingwhatwecan.org	1-3 % = + 10 centimeter 4-5 % = + 7 centimeter 6-10 % = + 5 centimeter 10-20 % = + 2 centimeter
ben je minister, bedrijfsleider, opiniemaker, uitzonderlijk getalenteerd of om een of andere reden schat- of invloedrijk? dan heb je een grotere verantwoordelijkheid!	voeg 15 centimeter toe aan je meetlat, want je hebt meer mogelijkheden om de wereld beter te maken

Niet te missen: de win-win-acties! (pagina 129)

Goed om rampen te voorkomen en je beter te beschermen!

dit doe
ik al

dit ga
ik doen

**Basis voor
het beleid
van je
instelling?**

Mijn Ikigai (pagina 133). Beschrijf:

waar word je blij en/of gelukkig van?

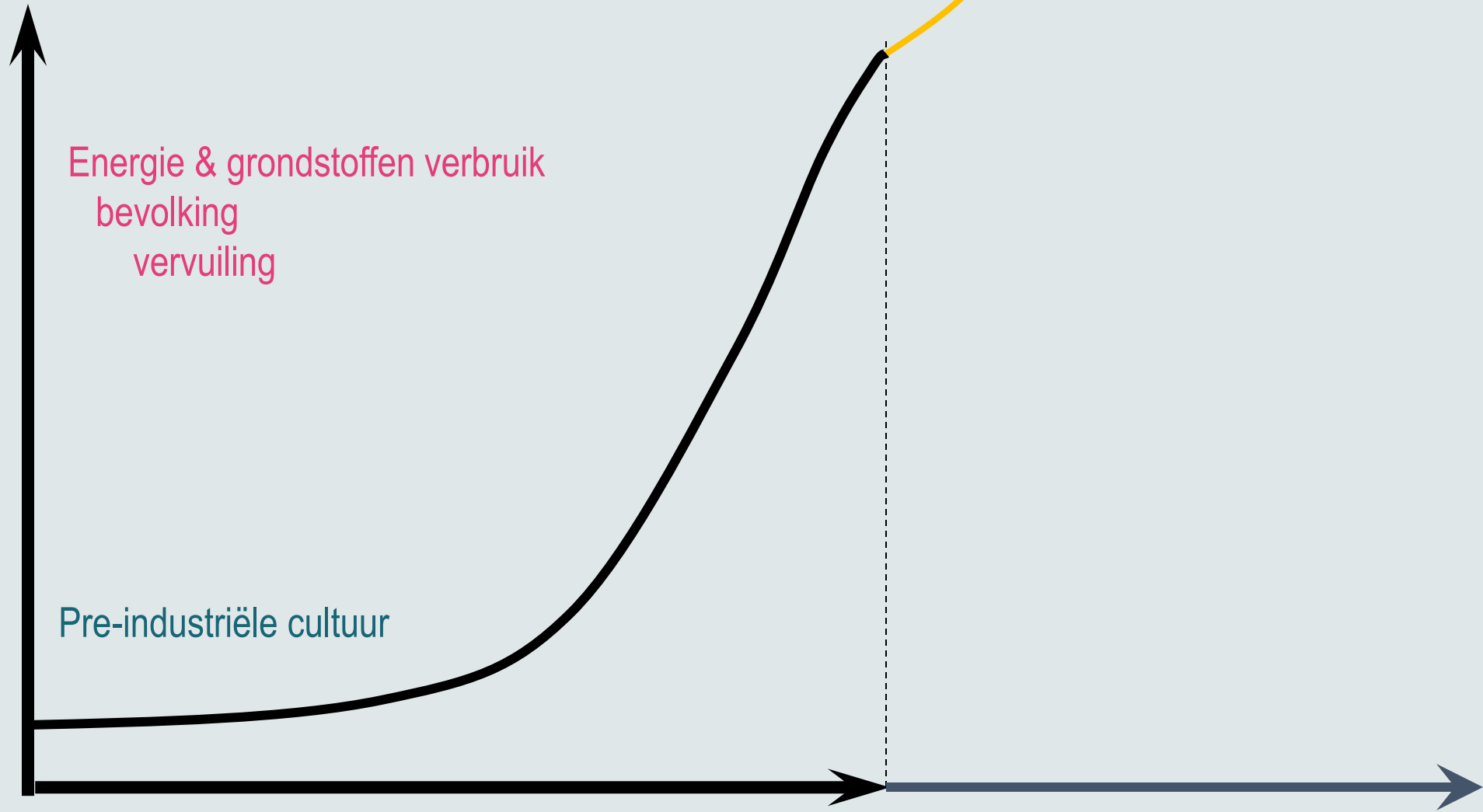
wat heeft de wereld volgens jou momenteel nodig? (de wereld kan ook je directe omgeving zijn)

waar ben je goed in? wat zijn je grote talenten?

bekijk of je voorgaande antwoorden kan linken aan activiteiten die een inkomen opleveren? welke?

scenario's

Energie & grondstoffen verbruik
bevolking
vervuiling

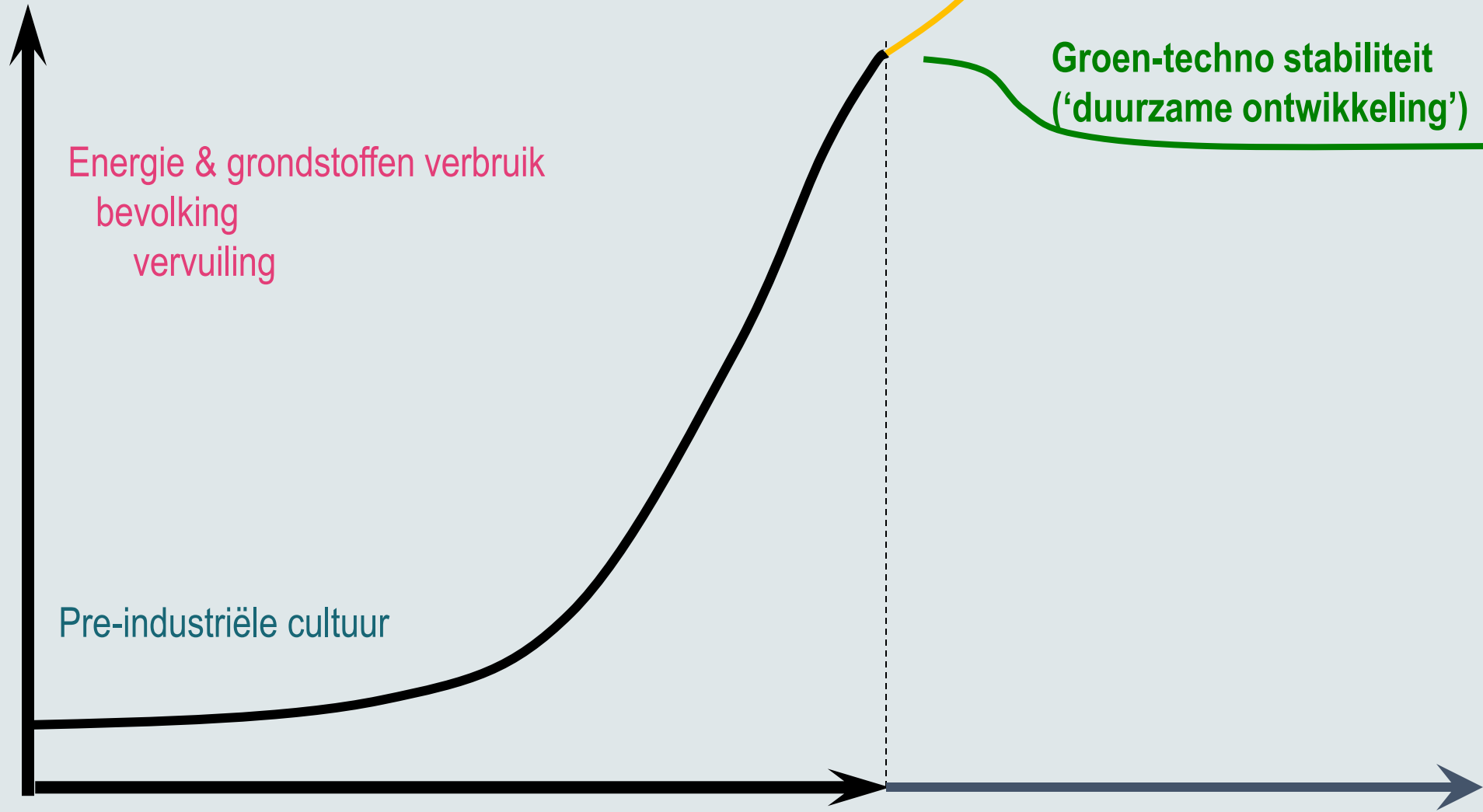
Pre-industriële cultuur

Techno-Fantasie

Agrarische Revolutie
10.000 jaar geleden

Industriële
Revolutie

scenario's

Energie & grondstoffen verbruik
bevolking
vervuiling

Pre-industriële cultuur

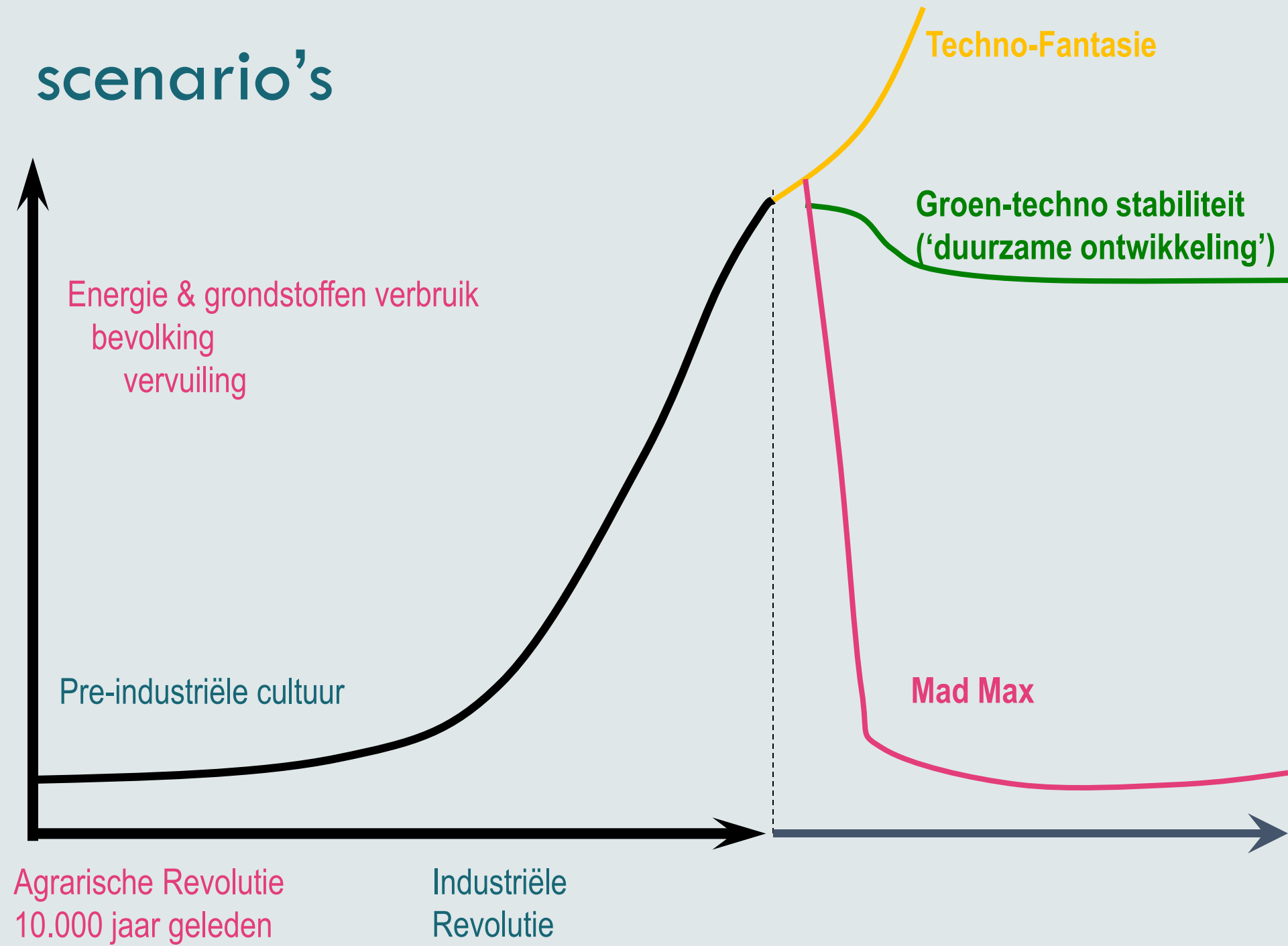
Techno-Fantasie

Groen-techno stabiliteit
(‘duurzame ontwikkeling’)

Agrarische Revolutie
10.000 jaar geleden

Industriële
Revolutie

scenario's

Energie & grondstoffen verbruik
bevolking
vervuiling

Pre-industriële cultuur

Agrarische Revolutie
10.000 jaar geleden

Industriële
Revolutie

Techno-Fantasie

Groen-techno stabiliteit
(‘duurzame ontwikkeling’)

Mad Max

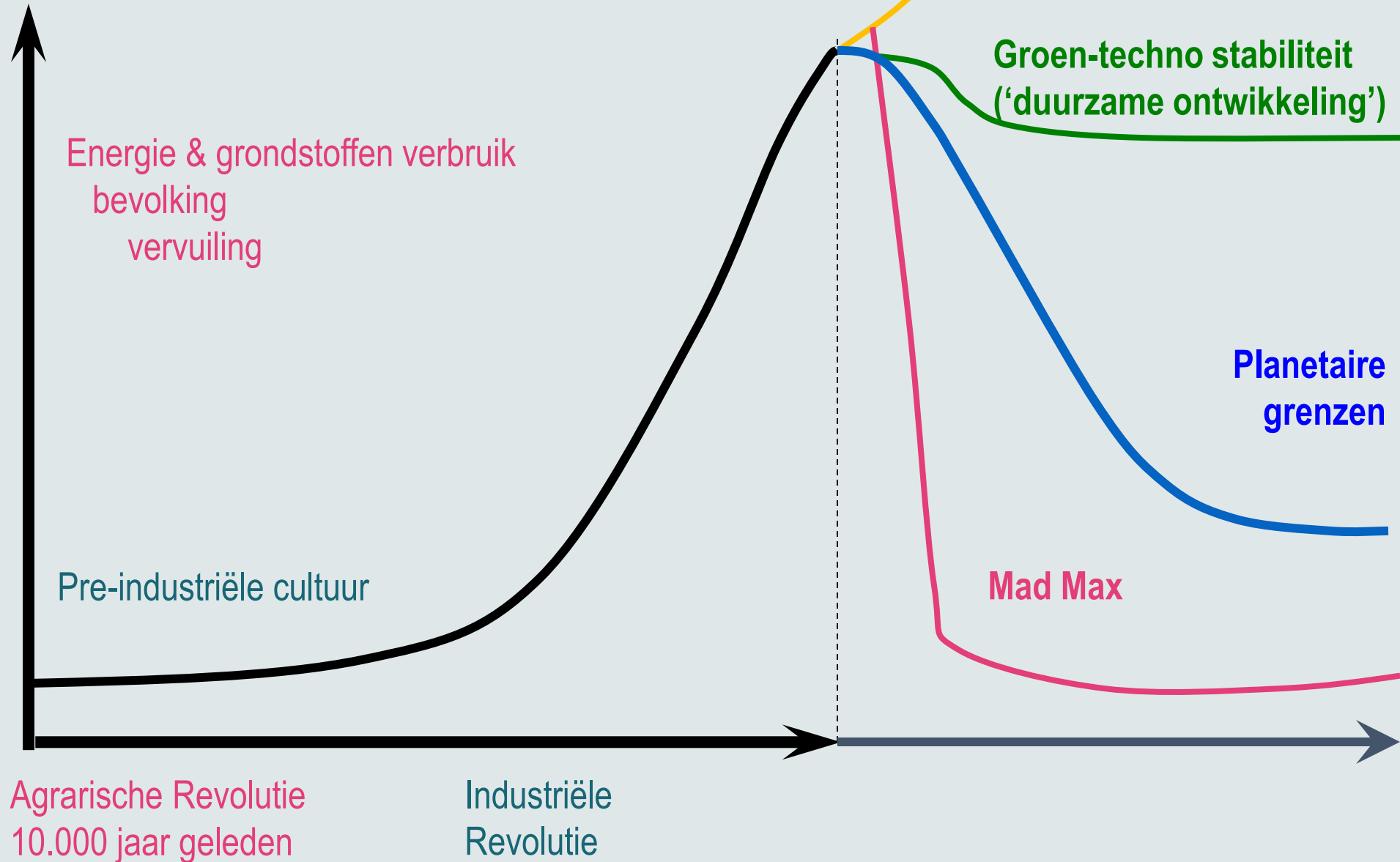

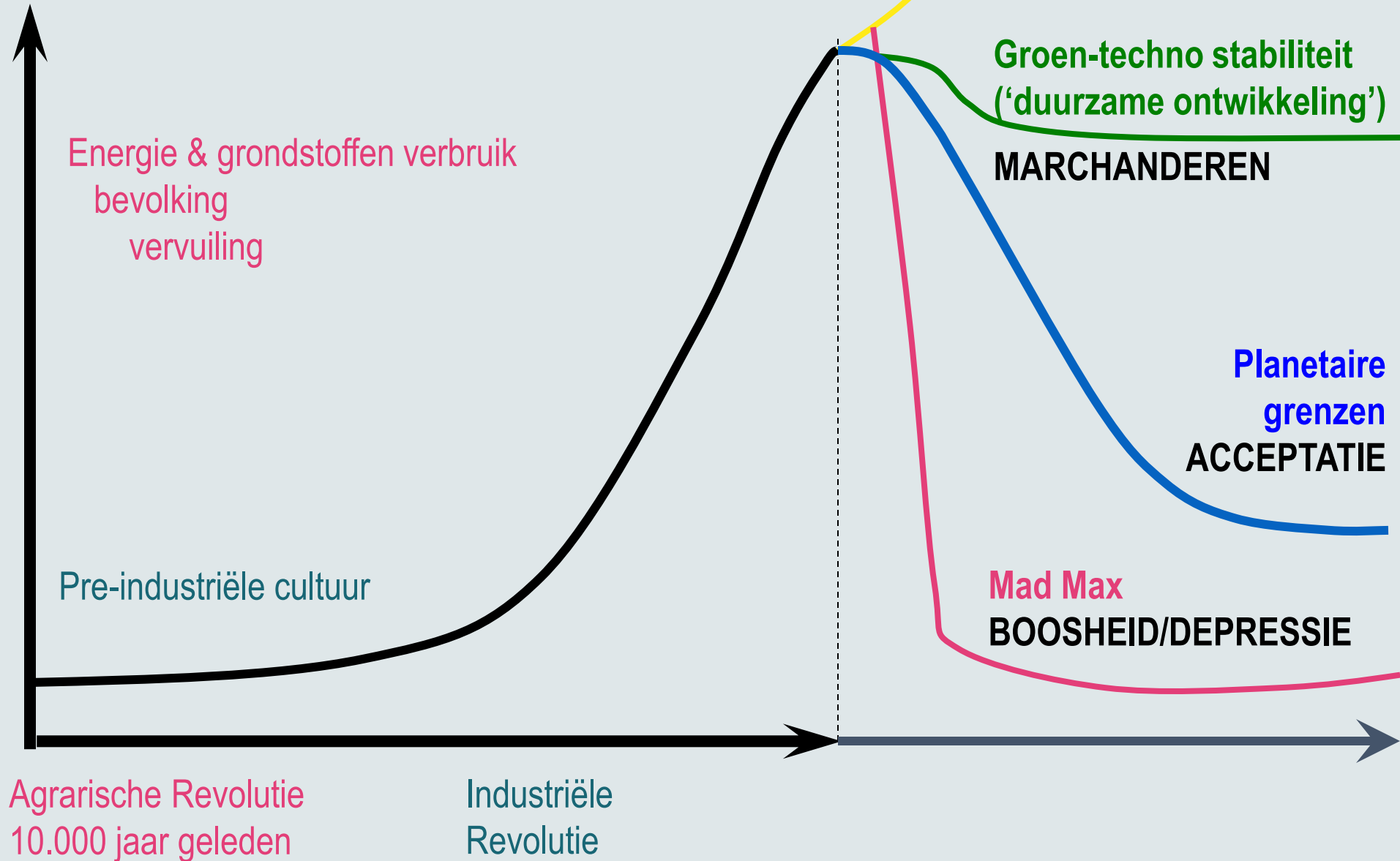

scenario's

scenario's

2050

KUMON

MANGA INDO

GURUBA

SALP

RED ORANGE

GRAND COCO

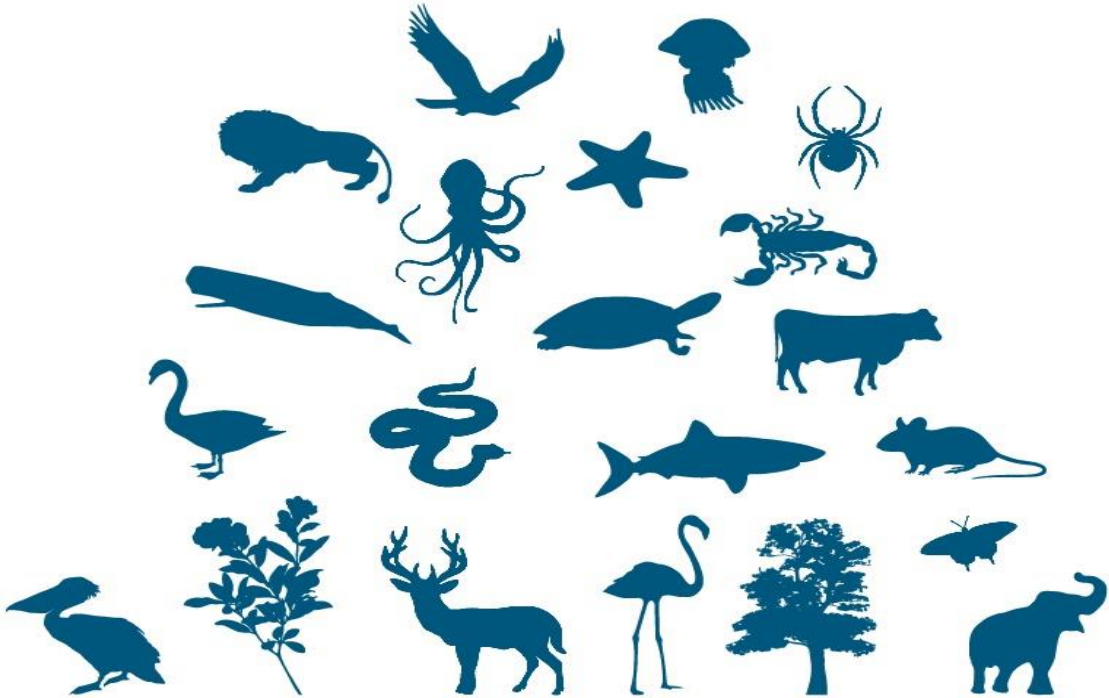

EGO

高训练局运动员专用面

面才好吃!

烟酒冷饮

永 乐 超 市

兴 旺 旺 旺 年! 乐 年 年 年

LOCKHEED MARTIN

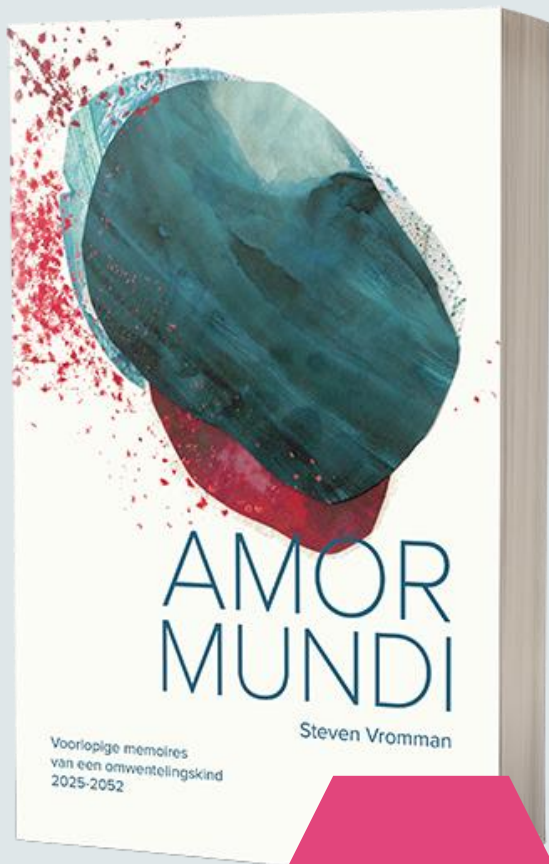

15 €

15 €

Bedankt

tijd voor
vragen en
gesprek

steven@lowimpactman.be

www.lowimpactman.be

